

ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

УДК: 94(477.87)"1932/1938"

DOI: [https://doi.org/10.24144/2523-4498.2\(51\).2024.319645](https://doi.org/10.24144/2523-4498.2(51).2024.319645)

ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСІ НА ПРИКЛАДІ ДВОТИЖНЕВИКА «УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО» (1932 – 1938): ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Тарас Смірнов

аспірант 4-ого року навчання, кафедри модерної історії України та зарубіжних країн,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

Email: taras.smirnov@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6800-3174>

У даній статті розглядається дослідження української періодики Підкарпатської Русі на прикладі двотижневика «Українське слово» (1932 – 1938). Стаття присвячена історіографічному та методологічному аналізу цього видання, яке відіграло ключову роль у формуванні національної свідомості та культурної ідентичності українського населення Підкарпатської Русі у міжвоєнний період. Висвітлюються основні етапи становлення газети, її редакційна політика, змістове наповнення та ключові ідеї, які поширювалися серед місцевого населення. Особливу увагу приділено вивченню підходів до аналізу історіографії періодичних видань того часу, а також дослідженню наукових праць, присвячених «Українському слову». У статті обґрунтовується ідея про те, що «Українське слово» стало важливим інструментом поширення українських національних ідей та політичної активності серед місцевого населення. Крім того, аналізується роль редакційної політики, зокрема діяльності Михайла Брацайка та Василя Гренджі-Донського, які були активними діячами українського національного руху та безпосередньо формували ідейний напрям газети. Висвітлено їх внесок у розробку стратегії публікацій, що мали на меті посилення національної ідентичності та мобілізацію населення до суспільно-політичної активності. У статті порушується тема використання методологічних підходів до вивчення змісту й впливу цього видання на суспільні процеси в регіоні. Особливий акцент зроблено на контент-аналізі та дискурсивному підході, які допомагають простежити, як через пресу формувалися національні та політичні ідеї. Висновки дослідження підкреслюють значущість «Українського слова» як унікального джерела для вивчення соціальних, політичних і культурних процесів у міжвоєнний період.

Ключові слова: Підкарпатська Русь, двотижневик «Українське слово», історіографія дослідження, методологічні аспекти дослідження, редакційна політика.

Постановка проблеми. Українофільська періодика Підкарпатської Русі у міжвоєнний період відіграла ключову роль у формуванні національної свідомості та культурної ідентичності місцевого населення. В умовах політичної нестабільності, національних суперечностей та впливу різних державних режимів преса стала важливим засобом консолідації української громади та рупором національних ідей. Одним із найвпливовіших видань цього часу був двотижневик, а потім тижневик «Українське слово» (1932 – 1938), який не лише інформував громадськість про актуальні політичні події, але й активно сприяв розвитку української культури, освіти та самосвідомості. Це видання стало важливим інструментом у боротьбі за національні права та самовизначення українців Підкарпаття.

Попри значну роль «Українського слова» у суспільно-політичних процесах, питання його комплексного аналізу в історіографії досі залишається недостатньо вивченим. Окремі дослідники, зокрема І. Добош, В. Габор, Ю. Бідзіля та А. Животко, зробили важливі кроки у дослідженні цього видання, але їхні праці переважно зосереджені на описових або тематичних аспектах, не охоплюючи всіх можливих наукових підходів до його вивчення. Більшою мірою

згадки про «Українське слово» у працях науковців були дотичними до тематики загального пласту міжвоєнної періодики. Відсутність цілісного історіографічного аналізу двотижневика «Українське слово» створює прогалину в сучасному розумінні його ролі у формуванні національної ідентичності українців Підкарпатської Русі, що й зумовлює актуальність даного дослідження. Вивчення української періодики Підкарпатської Русі, зокрема двотижневика «Українське слово» (1932 – 1938), сприяє глибшому розумінню процесу формування української національної ідентичності та свідомості, який зробив можливим проголошення Карпатської України. Періодичні видання, особливо українськомовні, відігравали важливу роль у консолідації місцевого населення, поширенні ідей національного відродження, а також у боротьбі за права українців у складі Чехословаччини. Двотижневик виступав важливим комунікативним засобом, через який пропагувалися ідеї української єдності, культурного розвитку та політичного самовизначення.

З огляду на це, детальний аналіз історіографії «Українського слова» разом із самим примірником газети дозволяє не лише виявити вплив цього видання на національну свідомість українців Закарпаття, але й

розкрити взаємодію між пресою та суспільством у процесі формування політичних поглядів і культурної ідентичності. Таке дослідження є актуальним і з погляду сучасних історичних дискусій, оскільки проблема національного самовизначення українців у Закарпатті залишається важливою для розуміння історичних процесів у регіоні. Окрім того, вивчення ролі періодики як джерела інформації та впливу на суспільні процеси відкриває нові можливості для дослідження політичних і культурних трансформацій у країнах Центрально-Східної Європи у першій половині XX століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження української періодики Підкарпатської Русі міжвоєнного періоду привертало увагу багатьох дослідників, які розглядали як загальні тенденції розвитку преси, так і окремі аспекти її функціонування. Серед останніх ключових праць та публікацій, що висвітлюють цей період, варто відзначити роботу Ю. Бідзілі «Преса Закарпаття: Проблеми формування й становлення» [Бідзіля, 2001, с. 80], яка акцентує на загальних питаннях становлення української періодики в Закарпатті. І. Добош у своєму дослідженні «Історія української журналістики Закарпаття 20–30-х років XX ст.» [Добош, 1995, с. 127] детально аналізує розвиток української преси, зокрема національно-політичні аспекти діяльності видань у цей період. Важливим фактом є аналіз окремих газет та журналів, одним із яких є «Українське слово». Важливу роль відіграє також праця В. Габора «Українські часописи Ужгорода (1867 – 1944)» [Габор, 2003, с. 564], яка висвітлює розвиток преси в Ужгороді та приділяє особливу увагу окремим виданням, серед яких значне місце відведено двотижневика «Українське слово». Це одне із найбільш комплексних видань, де окрім іншого є короткий аналіз двотижневика «Українське слово». Більш ранніми зразками дослідження тематики є монографія П. Лісового «Комуністична преса Закарпаття 20–30-х років» [Лісовий, 1982, с. 138], яка зосереджується на аналізі комуністичних видань, що були важливими інструментами комуністичної пропаганди, проте значно менше уваги приділяє українським національним виданням. Напевно, найбільший масив інформації про пресу Західної України можна знайти у комплексі праць А. Животка. Однією із таких робіт є монографія «Історія української преси» [Животко, 1999, с. 360]. Надзвичайно важливі свідчення про періодики того часу можна знайти у роботі М. Лелекача й І. Гарайди «Загальна бібліографія Подкарпаття» [Лелекач та Гарайда, 1941, с. 214]. Дуже цікавими факторами у дослідженні цієї теми є роботи сучасників подій. Точніше кажучи, вони є не стільки сучасниками як дійовими особами, які творили той період. Одним із таких є Августин Волошин і його праця «До історії нашої преси».

Попри наявність значної кількості досліджень, більшість з них акцентує на загальних питаннях розвитку преси або спеціалізується на окремих її аспектах, як у випадку з комуністичною пресою у монографії П. Лісового. Проте, більш детальне дослідження «Українського слова» здійснили лише В. Габор та І. Добош, зосереджуючись на специфіці

його впливу на суспільно політичні процеси в регіоні. В інших працях двотижневик у кращому разі мимохідь згадується й уваги йому приділено значно менше, ніж «Свободі» А. Волошина. Хоча їхній вплив на формування соціокультурної повістки були ідентичними.

Попри численні дослідження, присвячені українській періодичі Підкарпатської Русі, деякі аспекти діяльності двотижневика «Українське слово» (1932 – 1938) залишаються недостатньо вивченими. Однією з головних проблем є недостатня увага до впливу цього видання на соціально-політичні процеси в регіоні. У наукових роботах рідко розглядаються конкретні механізми, за допомогою яких газета формувала політичні погляди місцевого населення та сприяла розвитку української національної свідомості. Хоча дослідники згадують про важливість преси у цей період, вплив «Українського слова» як засобу активної участі у національно-визвольному русі українців Закарпаття залишається поза межами глибокого аналізу.

Окремої, особливої уваги потребує діяльність редакторів видання – Михайла Брацайка та Василя Гренджі-Донського. Їхній внесок у розвиток українофільського руху та активне просування українських ідей через публікації в «Українському слові» не отримали належної оцінки в історіографії. Редакційна команда газети стояла на передньому краї боротьби за українську культурну й політичну ідентичність у складних умовах міжвоєнного періоду, проте їхня робота залишається маловідомою для сучасних дослідників.

Крім того, газета не тільки висвітлювала актуальні політичні події, а й виконувала важливу культурну функцію. Увага до стилістики газети, проблематики та жанрового розмаїття публікацій, зокрема культурно-освітніх матеріалів, є ще одним недостатньо розглянутим аспектом. Редакційні тексти, фейлетони, оповідання та історичні статті, які активно публікувалися на сторінках «Українського слова», мали значний вплив на культурне життя українців Закарпаття. Проте ці матеріали часто залишаються поза увагою науковців, що призводить до викривленого розуміння ролі видання у розвитку регіональної літератури та національної історичної свідомості.

Метою цієї статті є надання всебічного історіографічного огляду досліджень, присвячених двотижневика «Українське слово» (1932 – 1938), який був ключовим виданням української періодики в Підкарпатській Русі 1930-х років XX ст. Основне завдання полягає у вивченні підходів до аналізу цього видання та його ролі в суспільно-політичному житті регіону. Зважаючи на той факт, що «Українське слово» активно висвітлювало події політичного, соціального та культурного життя, воно стало важливим джерелом не тільки інформації, а й формування національної свідомості та культурної ідентичності українців Закарпаття. Однак, попри його значний вплив, це видання залишається малодослідженим у сучасній історіографії, а його вклад у національні процеси вимагає детальнішого аналізу. Центральним аспектом дослідження є аналіз того, як «Українське слово»

впливало на формування політичних поглядів та культурних орієнтирів українського населення Підкарпаття. Через це видання українські громадські й політичні діячі поширювали ідеї національного самовизначення, боротьби за права та консолідації української громади.

Ця стаття також має на меті виявити наявні прогалини в дослідженнях української преси періоду Підкарпатської Русі. Попередні дослідники, такі як І. Добош та В. Габор, висвітлювали лише окремі аспекти діяльності «Українського слова», однак комплексного аналізу видання та його впливу на місцеве населення поки що не проведено. Тому, окрім детального огляду праць, присвячених двотижневнику, важливо також проаналізувати загальні дослідження української преси цього періоду, щоб визначити маловивчені питання, які потребують подальшого наукового опрацювання. Це включає недостатньо розглянуті аспекти впливу газети на соціально-політичне життя регіону, її культурну функцію та особливості редакційної політики, що потребують глибокого дослідження та оцінки у сучасній історіографії.

У межах даного дослідження передбачається **вирішення кількох ключових завдань**, які дозволять отримати цілісне уявлення про історіографічні підходи до вивчення української преси Підкарпатської Русі, зокрема двотижневика «Українське слово» (1932 – 1938).

1. Аналіз основних праць, присвячених українській періодиці Підкарпатської Русі. На цьому етапі необхідно здійснити детальний огляд досліджень, що висвітлюють загальні тенденції розвитку української преси міжвоєнного періоду в Закарпатті. Особливу увагу буде приділено працям І. Добоша, В. Габора, Ю. Бідзілі, які досліджували становлення й розвиток преси, а також культурний і соціально-політичний контекст, в якому функціонувала українська періодика.

2. Дослідження методологічних підходів до аналізу змісту «Українського слова». Оскільки газета відіграла ключову роль не лише у висвітленні політичних подій, а й у культурному житті регіону, важливо розглянути методологічні підходи до вивчення її змісту. У цьому контексті будуть проаналізовані підходи до вивчення редакторської політики видання, стилістики публікацій, а також соціально-культурного впливу на місцеве населення.

Таким чином, завдання дослідження полягає у створенні комплексної картини не лише історіографії «Українського слова», але й глибокому розгляді його впливу на суспільно-політичне та культурне життя регіону.

Виклад основного матеріалу. Історіографія «Українського слова» є важливою темою для дослідження української періодики Підкарпатської Русі, оскільки це видання відіграло ключову роль у формуванні національної свідомості та політичної активності місцевого населення в міжвоєнний період. Проте кількість наукових праць, присвячених двотижневнику «Українське слово», залишається обмеженою. У цьому розділі буде проаналізовано основні дослідження, що стосуються цього видання,

зокрема праці І. Добоша, В. Габора та інших дослідників.

Одним із небагатьох науковців, які приділив значну увагу «Українському слову» є І. Добош. У своїй праці «Історія української журналістики Закарпаття 20–30-х років ХХ ст.» він ретельно досліджує процес утвердження української журналістики в регіоні, виділивши окремий великий розділ тільки для аналізу «Українського слова». Автор наголошує на тому, що газета не лише висвітлювала політичні події, але й відіграла важливу роль у розвитку культурного життя, що було однією з ключових функцій преси цього періоду [Добош, 1995, с. 48]. Зокрема, він наголошує на редакторській політиці Михайла Брацайка, яка була спрямована на пропагування ідей українського національного руху. Згідно з коментарями до праці І. Добоша, цей аспект дослідження потребує глибокого аналізу, оскільки вплив Брацайка як редактора на розвиток національної свідомості через пресу залишається недостатньо вивченим.

В. Габор, інший відомий дослідник, у своїй роботі «Українські часописи Ужгорода (1867 – 1944)» також зосереджується на аналізі «Українського слова». Він розглядає видання в контексті загального розвитку преси в Ужгороді та підкреслює, що газета відіграла важливу роль у формуванні національної ідентичності українців Підкарпатської Русі. Особливий акцент Габор робить на культурних і просвітницьких функціях газети, зазначаючи, що видання активно публікувало твори місцевих авторів, історичні статті та фейлетони [Габор, 2003, с. 376]. Коментарі до цієї праці вказують на необхідність більш детального аналізу впливу таких публікацій на культурний розвиток регіону.

Важливим доповненням до досліджень, присвячених «Українському слову», є загальні підходи до вивчення української періодики Підкарпатської Русі. Ці підходи базуються на аналізі розвитку преси в регіоні в умовах політичної нестабільності та національних рухів. Як зазначає Ю. Бідзіля у своїй праці «Преса Закарпаття: Проблеми формування й становлення», українська періодика в Підкарпатській Русі виконувала дві основні функції: політичну та культурно-просвітницьку [Бідзіля, 2001, с. 9]. Преса, зокрема «Українське слово», була одним із головних засобів поширення ідей українського національного відродження, що надавало їй особливої важливості в умовах національно-визвольного руху. Окрім цього, дослідники також акцентують на важливості порівняльного аналізу різних видань, які виходили в Підкарпатській Русі в міжвоєнний період.

Міжвоєнний період для Підкарпатської Русі став визначальним у формуванні національної ідентичності українського населення регіону. Після завершення Першої світової війни та розпаду Австро-Угорської імперії, доля цього регіону залишалася невизначеною, що спричинило значні політичні та соціальні зміни. Включення Підкарпатської Русі до складу Чехословацької Республіки в 1919 році забезпечило нові можливості для розвитку української національної свідомості, але також породило суперечності між різними етнічними групами,

політичними силами та зовнішніми впливами [Пальок, 1999, с. 8].

Значний вплив на розвиток української преси та її політичну спрямованість мали редактори видань, серед яких особливу роль відігравав Михайло Брацайко – політичний діяч і активіст, який очолював редакцію двотижневика «Українське слово». За його керівництва видання стало важливим інструментом у формуванні політичної свідомості українців Підкарпаття. Брацайко активно використовував газету для поширення українофільських ідей та консолідації українського руху в регіоні. Інший редактор газети, Василь Гренджа-Донський, також відіграв важливу роль у розвитку видання. Його редакторська політика була спрямована на активне висвітлення культурного життя регіону, публікацію історичних матеріалів, творів місцевих авторів, а також фейлетонів і оповідань, які мали значний вплив на формування культурної свідомості українців Підкарпаття [Федака, 2020, с. 57].

Одним із ключових аспектів, через який «Українське слово» впливало на політичні настрої місцевого населення, було висвітлення актуальних політичних подій у Підкарпатській Русі та за її межами. Газета активно писала про політичні та соціальні процеси в Чехословаччині, наголошуючи на правах українців та їхньому становищі в багатонаціональній державі. Особливою рисою «Українського слова» було його залучення до поширення ідей політичної автономії Підкарпатської Русі. Газета регулярно публікувала матеріали про політичні дебати щодо автономії, а також коментарі з приводу необхідності розширення прав українців у складі Чехословаччини. Ці публікації часто містили заклики до політичної активності та участі українців у політичному житті регіону. Висвітлюючи політичні ініціативи та заклики до національного самовизначення, «Українське слово» сприяло активізації національного руху серед українського населення, яке боролось за політичну та культурну автономію [Бідзіля, 2013, с. 171].

Політичні позиції видання також знайшли відображення у його співпраці з українськими національними організаціями, зокрема з «Просвітою». Співпраця з цією організацією мала на меті поширення освітніх та культурних ідей, що було важливою частиною політичної діяльності газети. За допомогою освітніх проєктів «Українське слово» намагалось підвищити рівень політичної свідомості населення, підкреслюючи важливість освіти для національного відродження. Газета також публікувала статті про діяльність «Просвіти» та інших культурних організацій. Наприклад, було багато матеріалів, які стосувались відкриття читалень «Просвіти» або великі заходи, фестивалі, які були організовані українофільськими організаціями [Керецман, 1995, с. 417]. У контексті культурної ідентифікації видання також відіграло важливу роль у формуванні культурної самосвідомості українців Підкарпатської Русі. Ключовим аспектом була популяризація української мови як основного засобу національної ідентифікації. Крім того, видання висвітлювало культурні події, виставки, театральні постановки, що

сприяло формуванню почуття національної гордості серед українців регіону. Через ці матеріали газета не лише висвітлювала культурні процеси, але й активно підтримувала культурну ідентифікацію населення як частини українського національного руху [Ліхтей, 1995, с. 410]. У своєму культурному впливі «Українське слово» часто підкреслювало важливість історичної пам'яті для національного відродження. Газета активно публікувала історичні матеріали, зокрема статті про видатних діячів української історії, які сприяли збереженню національної пам'яті та формуванню відчуття спільної історичної долі серед українців Підкарпаття. Такі публікації сприяли формуванню національної ідентичності через призму історичного континуїтету та підкреслювали важливість національної боротьби за свободу та самовизначення.

Крім того, газета відіграла важливу роль у боротьбі з русофільськими та угорськими впливами в регіоні. У своїх публікаціях «Українське слово» часто критикувало русофільські настрої, які були популярні серед частини місцевого населення, та виступало за активне поширення української мови та культури. Це дозволило виданню стати важливим засобом ідеологічної боротьби за національну ідентичність українців, яка протистояла як русофільській, так і угорській політичній орієнтаціям [Животко, 1995, с. 315].

Окремий акцент варто зробити на методологічних підходах у дослідженні окресленої тематики. Методологічні підходи щодо аналізу преси є одним із найважливіших аспектів вивчення української періодики, зокрема двотижневика «Українське слово». Аналіз преси вимагає застосування різних методологічних інструментів для розкриття як її змістовних, так і формальних характеристик.

Одним із ключових методів дослідження періодики є **контент-аналіз**, що дозволяє систематизувати та кількісно оцінити зміст публікацій. У випадку «Українського слова» контент-аналіз є особливо корисним для дослідження частоти й інтенсивності висвітлення певних тем, зокрема політичних і культурних питань, пов'язаних з українською національною ідентичністю. Контент-аналіз надає можливість простежити, як часто газета публікувала матеріали про національне самовизначення, автономію Підкарпатської Русі, права українців у складі Чехословаччини, а також інші питання, що стосувалися національної свідомості. Особливо важливим є кількісний аналіз публікацій на політичну тематику, який дозволяє виявити політичні пріоритети редакційної політики газети. У цьому контексті було помічено, що «Українське слово» особливо активно висвітлювало теми, пов'язані з боротьбою за автономію регіону, а також критикувало політику Чехословаччини стосовно національних меншин. Контент-аналіз показує, що значна частина публікацій була присвячена критиці русофільських та угорських впливів, а також протистоянню чехізації, що також відіграло значну роль у формуванні політичної свідомості українців.

Дискурсивний аналіз є іншим важливим методологічним інструментом, який дозволяє

дослідити, як через пресу формувалася ідеологія та поширювалися національні ідеї. Вивчення мови, яку використовували редактори «Українського слова», допомагає зрозуміти, як формувалася дискурс українського національного відродження. Дискурсивний аналіз дозволяє дослідити, як використовувалися певні поняття, метафори та символи для утвердження національної ідентичності та мобілізації українського населення. Зокрема, часте використання таких понять, як «національне єднання», «ірредета» (об'єднання народу, нації етносу в рамках єдиної держави) [Онацький, 1959, с. 552] та «історична справедливість», вказує на те, що газета активно сприяла формуванню національної свідомості через мову та риторичку. Дискурсивний аналіз також дозволяє виявити, як газета формувала образ противника, протиставляючи українську національну ідентичність русофільським та угорським та, частково, чеським впливам. Це був важливий аспект ідеологічної боротьби, оскільки через створення негативного образу «іншого» редакція підкреслювала необхідність боротьби за збереження української мови, культури та політичних прав.

Крім того, важливу роль у методології дослідження періодики відіграє **дослідження редакторської політики**, яке дозволяє зрозуміти, як особисті переконання та політичні погляди редакторів впливали на зміст видання. У випадку «Українського слова» редакторами газети були видатні політичні та культурні діячі, такі як Михайло Брацайко та Василь Гренджа-Донський, які активно підтримували українофільський напрям. Методологічний підхід до вивчення редакційної політики дозволяє виявити, як особисті переконання редакторів відображалися в публікаціях газети та яким чином це впливало на формування національної свідомості серед читачів. Зокрема, Брацайко відіграв важливу роль у формуванні політичного спрямування газети, активно пропагуючи ідеї автономії Підкарпатської Русі та боротьби за права українців. Окрім цього, М. Брацайко часто писав редакторські статті, які виносились на шпальту газети. Його редакторська політика була спрямована на протистояння зовнішнім політичним впливам, що знаходило відображення у змісті публікацій. Дослідження редакційної політики також дозволяє звернути увагу на іншу важливу особливість «Українського слова» — культурний дискурс, який розвивався в контексті національного відродження. Василь Гренджа-Донський, як один із редакторів газети, активно підтримував публікацію культурно-історичних матеріалів, які мали значний вплив на розвиток культурної ідентичності українців у Підкарпатській Русі. Методологічний аналіз його редакторської політики дозволяє зрозуміти, як через пресу підтримувалося культурне життя регіону та популяризувалися українські національні ідеї та місцеві автори.

Одним із важливих методологічних підходів у дослідженні «Українського слова» є також **аналіз джерел та архівних матеріалів**, що дозволяє відтворити повну картину діяльності газети. Вивчення архівних документів, таких як листування редакторів, фінансові звіти та інші адміністративні документи,

допомагає краще зрозуміти, як функціонувала газета в умовах політичних і фінансових обмежень. Зокрема, дослідження архівів показує, що газета стикалася з постійними труднощами, пов'язаними з цензурою та фінансуванням, що обмежувало її можливості для повноцінного функціонування. Архівні матеріали також дозволяють детально вивчити, як газета взаємодіяла з іншими національними виданнями та організаціями.

Основні **висновки** дослідження історії та розвитку періодики Підкарпатської Русі на основі аналізу двотижневика «Українське слово» (1932 – 1938 pp.) та загальної історіографії теми підкреслюють кілька важливих аспектів. **По-перше**, двотижневик «Українське слово» відіграв значну роль у формуванні української національної ідентичності та просуванні ідей національного відродження в регіоні. Його публікації мали яскраво виражений політичний і соціальний характер, що сприяло мобілізації українського населення Підкарпатської Русі та посиленню його участі у суспільних і політичних процесах 1930-х років. Періодичне видання виступало важливим інструментом протидії чехословацькій та угорській асиміляційній політиці, популяризуючи українську мову, культуру та історію. **По-друге**, історіографічні дослідження вказують на те, що «Українське слово» слугувало платформою для дискусій та взаємодії між різними течіями української інтелігенції того часу. Його сторінки відображали широкий спектр політичних та культурних позицій, що включали як націоналістичні, так і соціал-демократичні ідеї. Внесок газети у формування політичної культури регіону не обмежувався лише її публікаціями — вона також стала центром навколо якого об'єднувалися культурні та освітні організації, що посилювало її вплив на громадське життя. **По-третє**, важливим аспектом розвитку досліджень української преси в Закарпатті є визнання її ролі в міжнародних контекстах. Зокрема, «Українське слово» разом з іншими виданнями, такими як «Свобода», демонстрували потужні зв'язки з українською діаспорою, сприяючи транснаціональному діалогу та обміну ідеями між українцями в Європі та Північній Америці.

Історіографія цієї теми свідчить про те, що дослідження української періодики Підкарпатської Русі є не лише важливим елементом вивчення локальної історії, але й ширшої історії українського національно-культурного руху. Праці таких дослідників, як І. Добош, В. Габор та Ю. Бідзіля, розширюють розуміння того, як преса впливала на соціальні та політичні процеси в регіоні та як вона інтегрувалася у загальний контекст українського національного розвитку в міжвоєнний період.

Подальші наукові дослідження можуть зосередитися на кількох ключових напрямках. Першим напрямком є глибокий аналіз соціальної функції газети «Українське слово», її ролі у формуванні національної ідентичності та впливу на суспільні процеси в Підкарпатській Русі. Іншими напрямками майбутніх наукових праць будуть порівняння з іншими виданнями, які мали значні тиражі та цінності, які не збігалися з редакційною політикою «Українського

слова».

Таким чином, наукові розвідки з цієї тематики демонструють, що «Українське слово» було не лише джерелом інформації, але й важливим гравцем у процесах національної консолідації та формування

національної ідентичності. Продовження дослідження цієї теми є ключовим для розуміння не лише минулого, але й сучасних проблем національного будівництва та інформаційної політики в Україні.

Список використаних джерел

- Бідзіля, Ю., 2001. *Преса Закарпаття XIX – XX ст. Посібник для журналістів*, Ужгород: МП «Ліра», 80 с.
- Бідзіля, Ю., 2013. Закарпатська періодика й проблеми формування національно-інформаційної ідентичності місцевих українців, *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, вип. 2, с. 161–169.
- Габор, В., 2003. *Українські часописи Ужгорода (1867 – 1944)*, Львів: Львівська наукова бібліотека ім.В.Стефаника НАН України, 564 с.
- Добош, І., 1995. *Історія української журналістики Закарпаття 20–30-х років XX ст.*, Івано-Франківськ, 124 с.
- Животко, А., 1999. *Історія української преси*, Київ: Наша культура і наука, 368 с.
- Керецман, В. та ін., 1995. Діяльність громадських організацій, *Нариси історії Закарпаття: Т. II (1918 – 1945)*, Ужгород: Видавництво «Закарпаття», с. 413–429.
- Лелекач, М. та Гарайда, І., 1944. *Загальна бібліографія Подкарпаття*, Ужгород: Вид-во В. Падяка, 214 с.
- Лісовий, П., 1982. *Комуністична преса Закарпаття 20–30-х років*, Львів: Видавництво про Львівському державному університеті видавничого об'єднання «Вища школа», 142 с.
- Ліхтей, І., 1995. Періодична преса Закарпаття 20 – 30-х років, *Нариси історії Закарпаття: Т. II (1918 – 1945)*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», с. 402–413.
- Онацький, Є., 1959. Іредентський рух, або Іредента, *Українська мала енциклопедія*. Т. 2, кн. 4 : Літери Ж – Й. Буенос-Айрес, с. 435–564
- Пальок, В., 1999. *Формування української національної ідеї в Закарпатті у 20-30-х рр. як передумова проголошення Карпатської України*, Ужгород, с. 7–9.
- Федака, П., 2020. *Закарпатська «Провіта» у постатях її діячів (1920 – 2020)*, Ужгород: TIMPANI, 400 с.

References

- Bidzilia, Yu., 2001. *Press of Zakarpattia XIX–XX st. Posibnyk dlia zhurnalistiv* [Press of Zakarpattia in the 19th–20th centuries: A manual for journalists], Uzhhorod: MP "Lira". (in Ukrainian).
- Bidzilia, Yu., 2013. *Zakarpatska periodyka u problemy formuvannia natsionalno-informatsiinoi identychnosti mistsevykh ukrainsiv* [Zakarpattia's periodicals and the problems of forming national-informational identity of local Ukrainians], *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, (2), pp. 161–169. (in Ukrainian).
- Habor, V., 2003. *Ukrainski chasopysy Uzhhoroda (1867 – 1944)* [Ukrainian periodicals of Uzhhorod (1867–1944)], Lviv. (in Ukrainian).
- Dobosh, I., 1995. *Istoriia ukrainskoi zhurnalistyky Zakarpattia 20–30-kh rokiv XX st.* [History of Ukrainian journalism in Zakarpattia in the 20–30s of the 20th century], Ivano-Frankivsk. (in Ukrainian).
- Zhivotko, A., 1999. *Istoriia ukrainskoi presy* [History of the Ukrainian press], Kyiv: Nasha kultura i nauka. (in Ukrainian).
- Keretsman, V. and others, 1995. *Diialnist hromadskykh orhanizatsii* [Activities of public organizations], In: *Narysy istorii Zakarpattia: T. II (1918 – 1945)*. Uzhhorod: Vydavnytstvo "Zakarpattia", pp. 413–429. (in Ukrainian).
- Lelekach, M. & Haraida, I., 1944. *Zahalna bybliohrafiia Podkarpattia* [General bibliography of Podkarpattia], Uzhhorod: Vyd-vo V. Padiaka. (in Ukrainian).
- Lisovyi, P., 1982. *Komunistychna prеса Zakarpattia 20–30-kh rokiv* [Communist press of Zakarpattia in the 20–30s], Lviv: Vydavnytstvo pro Lvivskomu derzhavnomu universyteti vydavnychoho obiednannia "Vyshcha shkola". (in Ukrainian).
- Likhtei, I., 1995. *Periodychna prеса Zakarpattia 20–30-kh rokiv* [Periodical press of Zakarpattia in the 20–30s], In: *Narysy istorii Zakarpattia: T. II (1918 – 1945)*, Uzhhorod: Vydavnytstvo "Zakarpattia", pp. 402–413. (in Ukrainian).
- Onatskyi, Ye., 1959. *Irendentskyi rukh, abo Irendenta* [The Irredentist movement, or Irredenta], In: *Ukrainska mala entsyklopediia*. Т. 2, кн. 4: Litary Zh – Y, Buenos-Aires. (in Ukrainian).
- Paliok, V., 1999. *Formuvannia ukrainskoi natsionalnoi ideii v Zakarpatti u 20–30-kh rr. yak peredumova proholoshennia Karpatskoi Ukrainy* [Formation of the Ukrainian national idea in Zakarpattia in the 20–30s as a prerequisite for the proclamation of Carpathian Ukraine], Uzhhorod, pp. 7–9. (in Ukrainian).
- Fedaka, P., 2020. *Zakarpatska "Prosvita" u postatiakh yii diiachiv (1920 – 2020)* [Zakarpattia's "Prosvita" in the figures of its activists (1920–2020)], Uzhhorod: TIMPANI. (in Ukrainian).

Taras Smirnov

4th-year PhD student, Department of Modern History of Ukraine
and Foreign Countries of the Faculty of History and International Relations,
SHEE «Uzhhorod National University», Uzhhorod

RESEARCH ON UKRAINIAN PERIODICALS OF SUBCARPATHIAN RUS USING THE BI-WEEKLY «UKRAYINSKE SLOVO» (1932 – 1938) AS AN EXAMPLE: HISTORIOGRAPHICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS

This article examines the study of Ukrainian periodicals in Subcarpathian Rus, focusing on the biweekly newspaper «Ukrayinske Slovo» (1932 – 1938). The paper is dedicated to the historiographical and methodological analysis of this publication, which played a key role in shaping the national consciousness and cultural identity of the Ukrainian population in Subcarpathian Rus during the interwar period. The main stages of the newspaper's development,

its editorial policy, content, and key ideas disseminated among the local population are highlighted. Special attention is given to studying the approaches to analyzing the historiography of periodicals of that time, as well as scientific works dedicated to «Ukrayinske Slovo». The article substantiates the idea that «Ukrayinske Slovo» became an important tool for promoting Ukrainian national ideas and political activity among the local population. Furthermore, the role of editorial policy is analyzed, particularly the activities of Mykhailo Braschaiko and Vasyl Grendzha-Donsky, who were active figures in the Ukrainian national movement and directly shaped the newspaper's ideological direction. Their contributions to developing publication strategies aimed at strengthening national identity and mobilizing the population for socio-political activity are explored. The article addresses the use of methodological approaches to studying the content and impact of this publication on social processes in the region. Special emphasis is placed on content analysis and the discursive approach, which help trace how national and political ideas were shaped through the press. The findings of the study underscore the significance of «Ukrayinske Slovo» as a unique source for studying social, political, and cultural processes in the interwar period.

Keywords: *Subcarpathian Rus, biweekly «Ukrayinske Slovo», historiographical research, methodological aspects of research, editorial policy.*

Надійшла до редакції / Received: 26.09.2024

Схвалено до друку / Accepted: 30.11.2024